

SAKSBEHANDLER
Ingrid Smedstad
DERES REF.

INNVALGSTELEFON
98202821
DERES DATO

TELEFAX

postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

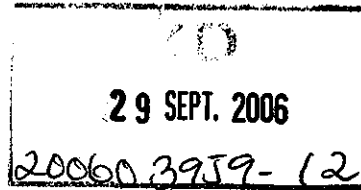

VÅR REF.
06/2160
Ark. 008.0

VÅR DATO

28 SEPT 2006

Kunnskapsdepartementet
Universitets- og høyskoleavdelingen
P.o.b. 8119 Dep
0032 Oslo

HØRING - NOU 2006:8 KUNNSKAP FOR FELLESSKAPET - UNIVERSITETSMUSEENES UTFORDRINGER

Det vises til brev fra Kunnskapsdepartementet datert 05.05.06, der NOU 2006:8 *Kunnskap for fellesskapet – Universitetsmuseenes utfordringer* sendes ut til høring.

Riksantikvaren har i sin uttalelse valgt å ta utgangspunkt i de temaene som har størst betydning for direktoratets arbeid, samt de mulighetene vi ser for framtidens universitetsmuseer. Når det gjelder den situasjonsbeskrivelsen ved universitetsmuseene som danner grunnlag for utvalgets anbefalinger, går Riksantikvaren ut fra at dette kommenteres av de aktuelle museene. Utvalgets anbefalinger vil ellers bli kommentert i den grad de anses som viktige å følge opp fra Kunnskapsdepartementet.

Når det i vår uttalelse står "universitetsmuseene", eller "museene", henviser vi til de kulturhistoriske universitetsmuseene. Når vi omtaler de naturhistoriske museene, blir disse nevnt eksplisitt.

Utredningen har ikke spesifikt omtalt alle de ulike ansvarsområdene som universitetsmuseene har i den offentlige forvaltningen av kulturminner og kulturmiljøer i henhold til Kulturminneloven. Riksantikvaren går ut fra at både samiske kulturminner og skipsfunn m.m. er inkorporert i den omtalen og de anbefalingene utvalget kommer med.

I. Generelle kommentarer

Universitetsmuseene har en viktig formalisert og kunnskapsbasert rolle i den offentlige forvaltningen av kulturminner, jf. lov om kulturminner med forskrifter. Dette forholder seg annerledes i de fleste andre sammenliknbare land, og følgelig er en sammenligning med universitetsmuseer i andre land både vanskelig og lite relevant.

Postadresse:

Riksantikvaren
Dronningens gate 13
Postboks 8196 Dep
0034 Oslo
Tlf. 22 94 04 00

Besøksadresser:

Distriktskontor Øst
Oslo
Dronningensgate 13

Distriktskontor Syd
Tønsberg
Nedre Langgate 30 D

Distriktskontor Vest
Bergen
Dreggsalmenuingen 3

Distriktskontor Nord
Trondheim
Kjøpmannsgata 25

En helt grunnleggende forutsetning for at universitetsmuseene skal kunne utøve sin rolle i kulturminneforvaltningen, er at de er i front når det gjelder forskning og oppdatert kunnskap. Uten slik kunnskap vil den offentlige forvaltningen verken være faglig forsvarlig, forutsigbar eller legitim.

Utredningen vektlegger i særlig grad samlingsforvaltning og formidling. Riksantikvaren er ikke uenig i dette. Vi mener imidlertid at museenes rolle som forskningsinstitusjoner også i disse sammenhengene er underkommunisert. Med mindre forskningsvirksomhet vil samlingsforvaltningen lett kunne bli preget av flyktige trender og interesser, og grunnlaget for den kunnskapsbaserte formidlingen vil i lengden bli klart svakere.

Riksantikvaren mener at museene i sine roller innenfor kulturminneforvaltningen er sentrale og profesjonelle bidragsytere med oppdatert kunnskap forankret i egen og andres forskning. Når det gjelder utvikling av forskningen ved instituttene og museene, vil vi påpeke at det innenfor arkeologien er nødvendig med både teoretisk orientert og gjenstandsrettet forskning. Disse utfyller hverandre og styrker faget.

Det internasjonale perspektivet er i dag en naturlig del av arbeidet innenfor kunnskapssektorene. Utredningen kunne med fordel ha vært sterkere på dette området.

I omtalen av universitetsmuseene er det lagt til grunn diverse undersøkelser og statistikk, til dels innhentet spesielt for utredningen. Dessverre synes en del av grunnlagsmaterialet å være svakt. Dette bemerkes også i utredningen ved beskrivelsen av forskningsdokumentasjon og rapporteringen i Frida. Svakheter i grunnlagsmaterialet gjelder for eksempel omtalen av alderssammensetningen av ansatte ved museene, der det hevdes at gjennomsnittsalderen er høy. Imidlertid er det bare alderen til de fast ansatte som er lagt til grunn, mens de midlertidige ansatte, som utfører en viktig del av forskningsarbeidet, ikke er inkludert. Medregnet disse ville sannsynligvis resultatet blitt et helt annet. Vi er derfor usikre på de vurderingene utvalget har gjort på bakgrunn av det statistiske materialet.

Generelt er utredningen velskrevet. Riksantikvaren ser likevel at det i det videre arbeidet med universitetsmuseene er behov for en tydeliggjøring av noen begreper. Et av disse er "museumsvirksomhet". Tilsvarer dette museets totale virksomhet inkludert forskning, forvaltning og museal virksomhet, eller har det en snevrere betydning? Likeledes gjelder det begrepet "forskning rettet mot kulturminneforvaltning". Er dette synonymt med kulturhistorisk forskning i form av grunnforskning, eller skal det forstås mer innskrenkende som kun anvendt forskning?

II. Kommentarer til de enkelte forslagene

Kap.3 Universitetsmuseene som samfunnsinstitusjoner

Riksantikvaren er stort sett enig med utvalget i de utfordringene man ser for universitetsmuseene i framtida. Det er viktig at museene har disse utfordringene som utgangspunkt for sin virksomhet og for de strategiske grep som tas.

Riksantikvaren oppfatter imidlertid omtalen av forskningen ved instituttene og museene som lite nyansert. Det er vår oppfatning at denne forskningen, i den grad den er forskjellig, først og fremst virker utfyllende. Vi anser dette snarere som en styrke enn en svakhet.

Samarbeid med lokale, regionale, nasjonale og internasjonale kunnskapsmiljøer er viktig. Riksantikvaren vil imidlertid påpeke at i tillegg til museumsfaglige kunnskapsnettverk, er også internasjonale forskningsnettverk viktige.

Kap. 4 Samlinger og samlingsforvaltning

Alle museer bør ha en uttrykt politikk for samling og samlingsforvaltning. For universitetsmuseene må utgangspunktet for denne politikken bl.a. være kulturminneloven, og de etiske retningslinjene for norske universitetsmuseer, som er utarbeidet av UHR (Universitets- og Høyskolerådet, tidl. NUUM). Også den faglige utviklingen der nye metoder gir nye typer materiale (eks. økofakter og miljøprøver), må det tas høyde for her. Riksantikvaren vil peke på viktigheten av å ha et langtidsperspektiv i dette arbeidet.

Anb. 2 og 3.

Riksantikvaren er enig i at det er nødvendig å bedre bevaringsforholdene ved museene vesentlig. Riksantikvaren anser et differensiert kompetansekrav til tekniske konservatorer som fornuftig og vesentlig med sikte på å bedre situasjonen for samlingene.

Kap. 5 Formidling

Riksantikvaren mener det er viktig at universitetsmuseene får bedre muligheter til å formidle sin forskningsbaserte kunnskap. Dette gjelder ikke bare på nasjonalt og regionalt nivå, men også formidling i forbindelse med arkeologiske utgravninger, både i felt og i nærmiljøet under og etter at utgravningen er ferdigstilt. Vi viser i denne sammenheng til omtalen i NOU 2002:1 *Fortid former framtid*.

Riksantikvaren støtter utvalgets anbefalinger angående digitalisering, dokumentasjon og tilgjengliggjøring. Tilgang til ajourført dokumentasjon fra arkeologiske undersøkelser via internett vil gi saksbehandlere og forskere på alle nivåer et bedre grunnlag for å kunne utøve sitt arbeid. Riksantikvaren mener at universitetsmuseene bør ha en felles standard for digitalisering og tilgjengliggjøring av data over internett.

Kap.6 Forskning og utviklingsarbeid

Riksantikvaren mener det er viktig for universitetsmuseene å videreutvikle en tverrfaglig tilnærming mellom natur- og kulturhistorisk kunnskap. Dette vil kunne styrke begge fagområdene. Riksantikvaren ser også at det faglige nettverket mellom disse museene og de tilsvarende universitetsinstituttene kan utnyttes på en bedre måte. I forbindelse med utarbeiding av faglige programmer ved universitetsmuseene, vil Riksantikvaren, i samarbeid med museene, vurdere hvordan instituttene kan trekkes sterkere inn i arbeidet.

Anb. 1.

Riksantikvaren ser behovet for en tydeligere styring og prioritering av forskningen ved universitetsmuseene og støtter utvalget i denne anbefalingen. Dette er også bakgrunnen for at direktoratet siden 2001 har bidratt økonomisk til museenes arbeid

med faglige programmer. Faglig program er også en satsing som omtales i St.melding nr. 16 (2004-2005) *Leve med kulturminner*.

Anb. 2.

Riksantikvaren understreker behovet for grunnforskning knyttet til kulturhistorien. De "kjerneområdene" som utvalget anser at museene skal satse på, kan imidlertid tolkes innsnevrende i forhold til den helhetlige satsingen på kulturhistorisk forskning som direktoratet mener er nødvendig, og som museene i dag utfører.

Anb. 3.

Etter Riksantikvarens oppfatning er det nødvendig med bred kompetanse ved alle de respektive universitetsmuseene for at de skal kunne fylle sin rolle som kunnskapsleverandører for kulturminneforvaltningen. Der museene har en unik kompetanse, er Riksantikvaren enig i at denne må opprettholdes. Dette gjelder også en del mindre fagmiljøer som samarbeider nært med de arkeologiske forskningsmiljøene, som for eksempel osteologi og radiologisk datering.

Riksantikvaren vil understreke at slike mindre fagmiljøer har stor betydning for den kulturhistoriske kunnskapsproduksjonen. Flere av miljøene er i dag i en slik situasjon at kunnskap vil forsvinne ved generasjonsskifter. Det fins ikke en uttalt nasjonal politikk eller strategi for hvordan disse fagområdene skal ivaretas og utvikles. Dette må det derfor arbeides mer bevisst og målrettet med.

Kap.7 Kulturminneforvaltning og naturforvaltning

Utredningen gir en grei beskrivelse av universitetsmuseenes rolle i kulturminneforvaltningen, og Riksantikvaren sier seg enig i de vurderingene som fremkommer innledningsvis i kap. 7.6. Vi ønsker likevel å kommentere noen av anbefalingene.

Anb. 1.

Riksantikvaren støtter anbefalingen, men henviser i denne sammenhengen til museenes rolle som kunnskapsleverandører generelt og med behov for en forskningsledelse og en forskningsvirksomhet av høy kvalitet. Dette for å sikre den kvalitet som etterspørres bl.a. i forbindelse med forvaltningssaker, både i utgravnings- og formidlingssammenheng, og for videre forskning på utgravd materiale både ved universitetsmuseene og andre forskningsinstitusjoner. Et høyt faglig nivå er en grunnleggende forutsetning for gode problemstillinger og prioriteringer ved arkeologiske utgravninger, og for sikringen av verdifullt kildemateriale som slike utgravninger innebærer.

Anb. 3.

Riksantikvaren er enig i at formidling i større grad bør inngå i prosjektplanene for arkeologiske utgravninger. Når det gjelder vurdering av hva som skal taes vare på fra en utgravning, bør imidlertid ikke formidlingsaspektet tillegges avgjørende vekt, slik anbefalingen kan tolkes. Sikringen av kildematerialet må først og fremst baseres på faglige vurderinger av potensialet for ny og utdypende kunnskap.

Anb. 4.

Riksantikvaren er svært positiv til anbefalingen om at museene skal vurdere tilrettelegging for videre forskning på materialet fra større arkeologiske utgravninger. Det er viktig at forholdene legges til rette for stipendiater, studenter og andre, slik at

materialet fra utgravningene kan bearbejdes, forskes videre på og formidles til allmennheten så snart som mulig etter at utgravningene er avsluttet.

Anb. 5. Riksantikvaren støtter forslaget om å etablere faglige nettverk mellom museene og øvrige institusjoner innen kulturminneforvaltningen for å få en effektiv utnyttelse av spisskompetansen. Det vises her til tidligere omtale av hvordan Riksantikvaren ser at utarbeidelsen av "Faglige program" kan nyttes i slik sammenheng.

Kap.8 Organisering og økonomi

Riksantikvaren støtter utvalgets medlemmer Christophersen, Hegard, Jansen og Rønbeck i at alle universitetsmuseene bør ha en fortsatt organisering innenfor universitetene og med en tilknytning til det kunnskapsnettverket som finnes der. Direktoratet legger i denne sammenhengen særlig vekt på museenes betydning som forskningsinstitusjoner, og den avgjørende betydning disse fagmiljøene har for et høyt faglig nivå innenfor de kulturhistoriske fagområdene, også i andre forskningsinstitusjoner som eksempelvis NIKU eller andre universitetsinstitutter.

I likhet med de nevnte medlemmene i utvalget anser også Riksantikvaren at dagens universitetsmuseer best kan bistå øvrige museer, både lokale og regionale, ved fortsatt å være del av universitetssystemet med tilgang til den brede kompetanse som finnes der. Som selvstendige institusjoner utenfor universitetssystemet, evt. konsolidert med andre museer, vil disse mulighetene svekkes. Riksantikvaren ser også det tverrfaglige FoU-arbeidet innenfor universitetssystemet som en viktig forutsetning for et sterkt og levedyktig fagmiljø som bidrar til ny kunnskap om både naturarv og kulturarv.

Kap. 9 Økonomiske og administrative konsekvenser

Riksantikvaren har ingen direkte merknader til de konsekvenser som er satt opp for fire av kapitlene. Vi vil likevel peke på anbefalingen fra medlemmene Christophersen, Hegard, Jansen og Rønbeck om tilføring av midler til ABM-utvikling for stimulans til kunnskapsutvikling m.m. som viktig.

De økonomiske konsekvensene av anbefalingene i kap.7 er derimot ikke vurdert. Flere av de foreslåtte tiltakene kan etter Riksantikvarens vurdering ikke gjennomføres uten økte økonomiske ressurser til universitetsmuseene. Det gjelder eksempelvis tilrettelegging for forskning i forlengelse av utgravninger, utarbeidelse av "Faglige program" m.m. I den videre oppfølgingen av utredningen må dette vektlegges.

III Andre kommentarer

Flere steder i utredningen er det internasjonale perspektivet nevnt, men mest i bisetninger. Temaet har ikke fått en egen samlet omtale eller anbefaling. FoU-virksomhet er i dag ofte internasjonal og delfinansiert via flere forskjellige EU-kanaler, som Kultur 2000. De internasjonale FoU-nettverkene er relativt velutviklede på museumssiden og kan bidra med både hjelp og feed-back i forhold til for eksempel forskningsstyring, digital utvikling og utstillingsteknikk.

De tverrfaglige hjelpevitenskapene har ført en ambulerende tilværelse. Arkivene er et kildemateriale for flere forskere og fag enn de som tradisjonelt har brukt dem. Å knytte til seg nye samarbeidspartnere eller fagområder vil være framtidige utfordringer, jf. den nettverksbygging og internasjonalisering som i dag foregår i forsknings- og museumsverdenen.

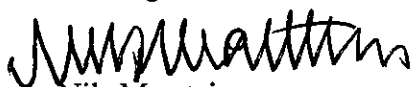
Avslutning

Utvalgets mandat synes etter det Riksantikvaren kan se, å være oppfylt. De fleste hovedelementene i universitetsmuseenes utfordringer er omtalt. Det er likevel en svakhet ved utredningen at forskningstemaet ikke er tillagt den vekt det etter direktoratets syn burde hatt. Den tverrfaglighet de kulturhistoriske og naturhistoriske museene representerer, gir også disse museene et fortrinn når det gjelder mulige samarbeidsprosjekter både museene i mellom og med andre universitets- og forskningsinstitutter. Dette er muligheter som bør utnyttes bedre i den styringsdialogen og det samarbeidspotensialet som er til stede med dagens organisering.

Det er klare ulikheter mellom universitetsmuseene. Noen er mer profesjonelle og velutviklet på enkelte områder enn andre. Dette burde snarere ses på som en spore for dem som ikke er kommet like langt, enn som et argument for en endret organisasjonstilknytning.

At en utredning nå foreligger, viser i seg selv hvor viktige universitetsmuseene har vært og fortsatt kan være som samfunnsinstitusjoner og formidlere av kunnskap og opplevelser. I så måte er det Riksantikvarens vurdering at utredningen peker på mange punkter som gir riktig retning for framtida.

Vennlig hilsen

Nils Marstein
riksantikvar